

چندی پیش، حجت الاسلام و المسلمین استاد عرفان برای سفری تبلیغی به لندن رفتند. این سطرها روایت آن سفر است؛ اگرچه این عزیز نه به رسم معمول سفرنامه‌نویسی که به مرام معلمی، نکته‌هایی نیز درباره خود سفر نگاشته‌اند که البته خواندنی است:

پیش‌گفته‌ها

سفر، پیوسته یکی از لازمه‌های زندگی بشر بوده است با انگیزه‌ها و گونه‌های متفاوتی چونان:

۱. کوچ‌های عشایری و بیلاقی و قشلاقی: این رخت برپستن‌ها برای تغذیه بهارانه و زمستانه دام‌ها انجام می‌شده است یا برای گریز از سرما و گرما.

۲. سفرهای تجارتی: این سفرها برای فروش کالاها و خرید متاع‌های دیگر سرزمین‌ها یا می‌گیرد یا برای بازاریابی و بازاریابی یا بستن قرارداد یا گشودن نمایشگاه و مانند این‌ها.

در قرآن کریم آمده است «لایلاف قریش ایلافهم رحله الشتاء والصفیف»^۲ در این آیه، خداوند متعال به کوچ زمستانه قریش به یمن و کوچ آنان به شام اشاره کرده است.

۳. سفر راه‌بران: در زمان قدیم که روزگار میدان‌داری چهارپایان بود؛ زمانی که آن زبان‌بسته‌ها بی‌منت بار می‌کشیدند، بی‌تصادف راه می‌پیمودند و بدون این که هوا را آلوده کنند زمین را درمی‌نوردیدند، مرکب‌داران مرکب کرایه می‌دادند و مردم به آنان «مکاری» می‌گفتند. مکاری، مرکب‌ها را همراهی و رهبری می‌کرد، در روزگار ما خلبانان و ناخدایان و تورداران - منظوم‌تورهای مسافرتی و صیادی است - کار مکاری‌ها را می‌کنند و مردم را سیر سیر می‌دهند.

۴. سفرهای سیاحتی: پیوسته نکته‌جویان و آداب‌کاوان و فرهنگ‌پژوهان از دیاری به دیار دیگر و از خاور به باختر رخت کشیده‌اند تا دیدنی‌ها را بکاوند و یافتنی‌ها را بیابند و دلی بکشایند. سعدی گفته:

برو اندر جهان تفرج کن

پیش از آن روز کز جهان بروی

۵. سفرهای علمی: روایت‌گویان، حکمت‌جویان، و دانش‌یابان و شیفتگان حقایق از زمان‌های کهن در

مراکز علمی و فرهنگی جهان بار می‌انداخته‌اند و کاشانه می‌ساخته‌اند. سیل دانش‌خواهان به سوی بغداد، حله، ری، نجف، اصفهان، قم... و امروزه آکسفورد، منچستر کمبریج، مک‌گیل و... مراکز دانشگاهی از این دست بوده است. در قرآن کریم آمده است «فلولا نفر من کل فرقه منهم طائفه لیفتقوها فی الدین»^۳ چرا از هر گروهی از آنان، طایفه‌ای کوچ نمی‌کند تا در دین آگاهی یابند.

و سنایی گفته:

نشود کس به کنج خانه فقیه

کم بود مرغ خانگی را پیه

و نصرالله فلسفی سروده:

سفر آزموده کند مرد را

هم از دل براند غم و درد را

زگیتی بدو نیک بنمایدش

وزان گنج دانش بیفزایدش

۶. سفرهای تبعیدی و تحمیلی: ناخوشایندگویان و دولت‌ستیزان همیشه استخوان‌گلو سلطه‌داران بوده‌اند از این‌رو پیوسته آنان را به جاهایی که عرب نی می‌زند یا عجم طبل، تبعید می‌کرده‌اند، و گاه هم گنه‌پیشگان و برخی از بزه‌کاران را به سرزمین‌های بدآب و هوا می‌فرستاده‌اند. یکی از کیفرهای پذیرفته شده در قوانین کیفری اسلام نیز «نقی بلد» است یعنی تبعید.

در حکومت ظالمان، مظلومان تبعید می‌شدند و در حکومت عادلان، ظالمان. در زمان شاه بسیاری از عالمان و آزادی‌خواهان در سراسر کشور و حتی خارج از کشور تبعید شده بودند. گاه این تحمیل نسبت به ملت‌هاست. در همیشه روزگار، چکمه‌پوشان و تیغ‌کشان به توده‌های عدالت‌خواه و دین‌مدار زور می‌گفته‌اند می‌گرفته‌اند و زور و ستم روا می‌داشته‌اند و این توده‌ها برای پاسداری از آن چه باقی مانده به دیار امن می‌گریخته‌اند و یا ستم‌پیشگان به ستم آنان را از زادگاه و پناه‌گاه خویش می‌رانده‌اند.

میلیون‌ها عرب فلسطینی آواره و هزاران خانواده مهاجر در زمان سلطه صدام مصداق این حکایت است. امروز دنیا سرشار از این پناهندگان سیاسی و آوارگان مظلوم است.

۷. هجرت برای حفظ ایمان و حفظ مومنان: گاه مؤمنان و خدایابوران، برای پاسداشت باورها و آزادی در اقامه سنت‌ها و برای رهایی از دست خون‌ریزان و دین‌ستیزان،

دیار خویش را رها می‌کردند و به سرزمین‌های دیگری می‌گریخته‌اند.

داستان شکوه‌مند و حماسه‌پروز اصحاب کهف برای همین بود. قصه گریز حضرت موسی علیه السلام به مدین و هجرت ابراهیم از حران به مصر هم با همین انگیزه بود. قرآن کریم از زبان حضرت ابراهیم علیه السلام می‌گوید «و قال انی مهاجر الی ربی انه هو العزیز الحکیم»^۴ من به سوی پروردگارم هجرت می‌کنم که او صاحب قدرت، و حکیم است.» و فرار حضرت عیسی علیه السلام از دست یهود نیز چنین بود.

و هجرت مسلمانان به حبشه و هجرت نبی اکرم صلی الله علیه و آله به مدینه در همین قلمرو شکل گرفت. نگر به موسی عمران که از بر مادر به مدین آمد و زان سیر گشت او مولا نگر به عیسی مریم که از دوام سفر چو آب چشمه حیوانست محیی موتا نگر به صورت خضر و به سیرت الیاس که یافتند زسیر آن حیات روح افزا نگر به احمد مرسل که مکه را بگذاشت کشید لشکر و بر مکه گشت او والا چو بر براق سفر کرد و در شب معراج بیافت مرتبه قاب قوس او ادنی (مولوی)

گفتنی است که به پیشنهاد امیرمؤمنان علیه السلام هجرت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله مبدأ تاریخ مسلمانان شد. این بس شرف سفر که در عالم تاریخ زهجرت پیمبر شد بر من سفر از حضر بهشت ارجند این شد چه نعيم و آن چو آذر شد بس کهر طبع و ابله اندیشه کو کرد سفر حکیم و مهتر شد (علی شطرنجی)

این هجرت را اسلام تأیید و ترویج می‌کند و مهاجران را بسی تکریم. در قرآن کریم پیوسته مهاجران از گروه‌های ارزش‌یافته‌اند. در تکوین امت اسلامی مهاجران و انصار دو بنیاد مهم بودند. قرآن کریم داستان غم‌بار کسانی را که از دیار کفر هجرت نکرده‌اند چنین به میان می‌آورد «کسانی که فرشتگان روح آنها را گرفتند در حالی که به خویشان ستم کرده بودند، به آنها گفتند: شما در چه حالی بودید؟ گفتند: ما در سرزمین خود، تحت فشار و مستضعف بودیم. آنها گفتند: مگر سرزمین خدا، پنهان‌تر نبود که مهاجرت کنید؟»^۵

با وسعت ارض‌الله برحسب چه چفسیدی زاندیشه گر کم زن تا شرح چنان بینی

۸. سفرهای تفریحی: تلاش‌های روزمره و کارهای مستمر و توان‌سوز، تفرج می‌طلبد و تفریح در گل و بستانی، از آن سو، گاه سرمایه‌های سرشار و متراکم، تنوع در زندگی را پیش می‌کشد؛ سرمایه‌داران، وقتی از دیش خسته می‌شوند به کیش می‌روند و از آنجا به اتریش!

۹. سفرهای نظامی: مرزبانی و زندگی پادگانی یکی از بنیادهای حاکمیت‌های ملی است و هجرت دلیرمردان را به مراکز نظامی در پی دارد از سوی دیگر لشکرکشی‌ها و آدم‌کشی‌های سلطه‌داران بین‌المللی و غیر بین‌المللی

یادهایی از سفر انگلیس
استاد حسن عرفان

این که این قبرها پس از هزاران سال علی‌رغم بلاهای
های نظامی و هجرت اقوام هنوز محفوظ

پی‌درپی خانه به دوشی بردگان نظامی را همراه داشته
است. تاریخ را بخوانید. اسکندرمقدونی به ۳۶ کشور
جهان لشکر کشید. کورش، پادشاه هخامنشی از پارس
به سارد هجوم برد. محمود افغان به ایران تاخت. نادرشاه
مرزهای هند را گشود. محمود غزنوی برای فتح سوماترا
به هندوستان رفت و...

و ارتش‌های یغماگری چون آمریکا و انگلیس برادر ابلیس
برای لیسیدن منابع ملت‌ها همیشه آماده‌اند تا بترسانند و
باچ بگیرند و به تاراج ببرند.

ناگفته نماند که گاه حرکت‌های نظامی برای زدودن
ظلمات بوده و برای گسستن بندها و برای رهایی انسان‌ها
مثل غزه‌ها و سریه‌های زمان پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله

۱۰. سفرهای پزشکی: از دیرباز بیماران را گاه

به دیاری سرسبزتر و سرزمین طیبیان

حاذق‌تر می‌بردند. هم‌اکنون نیز

از ما به‌تران وقتی سینه درد

می‌کنند رو به سینا می‌روند

و دُلا‌رداران و پُوند

درآوران رو به انگلیس،

و سوسیسی‌خواران

سوی سوئیس!

۱۱. ما موریت‌ها:

سفیران، بازرسان،

پیام‌آوران، جاسوسان،

گزارشگران، امضاکنندگان

پروتکل‌ها و... همه مأمورند و

مسئول و همه حاملند و محمول

و گاه...

۱۲. کوچ‌های طبیعی: از آغاز زندگی بشر،

عوامل زندگی‌سوز طبیعی مثل سیل، زلزله، قحطی

و خشک‌سالی مردم را از دیاری به دیار دیگر کوچ می‌داده

است. گاه‌گاه بلاهای طبیعی، نقشه جغرافیا و تاریخ را

دگرگون می‌ساخته است.

۱۳. سفرهای زیارتی: زندگی بشر همیشه همراه عشق

به مقدسات و عشق‌های مقدس بوده است. زیارتِ خوبان

و خویشان، دیدار رهبران دینی و اقامه مراسم آیینی،

تبرک‌جویی از اماکن مقدس چونان مکه برای مسلمانان،

چک‌چک برای زرتشتیان، بیت‌المقدس برای یهودیان و

مسلمانان، لاهاسا برای بودائیان، بنارس برای هندوها، دیوار

ندبه برای مسیحیان و... انگیزه سفرهای توده‌های عظیم

مردم جهان بوده است. آنان رنج‌ها به جان می‌خریده‌اند

تا به حریم یار پا نهند «گرعشق حرم باشد سهل است

بیابان‌ها» در همین قلمرو است زیارت مزارها و قبور

مقدس از سنت‌های ادیان و مذاهب ملل گوناگون.

قبرحقیوق پیامبر از چند هزار سال پیش در تویسرکان مزار

پیروان ادیان سه گانه یهودیت، مسیحیت و اسلام بوده است.

قبر حضرت دانیال در شوش و نیز مدفن حضرت آدم و

حضرت نوح در جوار امیرمؤمنان علیه السلام زیارتگاه دلدادگان

است. مدفن حضرت ابراهیم در حبرون فلسطین جایی که

امروز به نام شهر ابراهیم خلیل خوانده می‌شود هزاران سال

است که مزار آرزومندان است و مدفن اسماعیل و هاجر در

حجر اسماعیل کنار کعبه مریدان است.